

LAPIN YLIOPISTON AUDITOINTI

Authors **Tapio Määttä, Timo Lappi, Liisa Postareff, Elisa Rauma, Mira Huusko & Laura Partanen. Lapin yliopiston itsearviointi (toim.) Hanna Marttiini & Satu Uusiautti**

Year of publication **2022**, FINEEC publications **3:2022**

Language **Finnish**

ISBN **978-952-206-722-7 pdf**

2.2 Vaikuttava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä taiteellinen toiminta

- HEI's self-assessment

Avoin tiede ja hyvä tieteellinen käytäntö

Yliopisto edistää vastuullista avoimen tiedon ja tutkimuksen yhteiskunnallista hyödyntämistä ja saatavuutta mm. noudattamalla avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisia ja kansainvälisiä periaatteita, vaatimuksia, linjauksia ja suosituksia. Yliopisto on allekirjoittanut [Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistuksen 2020–2025](#), jonka missiona on edistää avoimuutta tieteen perusarviona kaikessa tutkimusyhteisön toiminnassa.

Yliopisto osallistuu kansalliseen koordinaatiotyöhön kommentoimalla ja kehittämällä [vastuullisen ja avoimen tieteen periaatteisiin](#) liittyviä toimintamalleja ja käytänteitä. Yliopisto saattaa tieteellisen tai taiteellisen tutkimusprosessin tuotokset avoimiksi rinnakkaistallentamalla, kun se on julkaisukanavan ehdot huomioon ottaen mahdollista.

Vastuullinen tutkimus kattaa ja yhdistää hyvän tieteellisen käytännön, tutkimusetiikan, vastuullisen tiedeviestinnän ja avoimen tieteen näkökulmat. Yliopiston vastuullista tutkimusta tukevien linjausten, toimintamallien ja ohjeistuksien kehittämisestä ja päivitystyöstä huolehtii Vastuullisen tutkimuksen työryhmä. Vastuullisen tutkimuksen, avoimen tieteen ja tutkimuseettisten periaatteiden toteutumisen seuranta kuuluu yliopiston Tutkimuksen kehittämistyöryhmän vastuulle.

Lapin yliopisto on sitoutunut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ([TENK](#)) ohjeeseen ([HTK-ohje](#)) hyvän tieteellisen käytännön edistämiseksi ja sen loukkausepäilyjen käsittelyä koskien. Hyvä tieteellinen käytäntö on osa yliopiston tutkimuksen laatu järjestelmää, johon perehdytään osana tutkimusetiikan opetusta perus- ja jatkokoulutuksessa. Henkilökunnalle on tarjolla tutkimusetiikkaan liittyvää tukea ja ohjausta. Yliopiston tutkimusetiikan tukihenkilö tukee yliopiston tutkijoita hyvän tieteellisen käytännön ongelmatilanteissa muun muassa luottamuksellisin keskusteluin. Tutkimusetiikan tukihenkilö ei osallistu HTK-loukkausepäilyjen selvitysprosesseihin. Hän raportoi työstään vuosittain TENK:lle.

Hyvää tieteellistä käytäntöä varmistetaan osaltaan myös Eettisen ennakoarvioinnin toimintamallilla, joka perustuu TENK:n laatimaan [ohjeeseen](#) koskien ihmistieteellisen tutkimuksen eettistä ennakoarviointia. Lapin yliopisto on järjestänyt eettisen ennakoarvioinnin yhteistyössä Lapin ammattikorkeakoulun kanssa nimittämällä tehtävään [Lapin korkeakoulukonsernin ihmistieteiden eettisen toimikunnan](#). Siellä otetaan kantaa niihin tutkimussuunnitelmiin, joihin tutkimuksen tekijä pyytää ennakoarviointia tutkimussuunnitelman ja -menetelmien eettisyydestä [TENKin ohjeiden](#) mukaisessa viitekehyksessä ennen tutkimuksen käynnistämistä.

Tutkimustoiminnan ja taiteellisen toiminnan vaikuttavuuden edistäminen yhteiskunnassa

TKI-toiminta toteutuu yliopiston oman strategian ja profiilialueiden kautta. Yliopisto on jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan, elinkeinoelämän ja etenkin arktisen alueen kanssa huomioiden alueiden elinkykyisyys ja erityispiirteet. Menestyksellinen sopeutuminen edellyttää tutkimusta muutoksesta kestävästä kulttuurisen, sosiaalisen, taloudellisen ja ekologisen kehityksen edistämiseksi arktisessa toimintaympäristössä.

Yliopiston tieteenalakohtaiset kansainvälisesti merkittävät infrastruktuurit ja niiden ympärillä olevat tutkimusryhmät ovat laadukkaita ja vetovoimaisia tutkimusympäristöjä. Tutkimusinfrastruktuurien elinkaaren hallinta mahdollistaa niiden suunnitelmallisen kehittämisen ja pitkän aikavälin investointisuunnittelun. Yliopistolla on käytössä ajantasaiset ja tehokkaasti hyödynnetyt tutkimusinfrastruktuurit ja niitä tukevat palvelut, jotka mahdollistavat myös uutta kaupallista toimintaa esimerkiksi arktisen asiantuntemuksen kautta. Infrastruktuureihin kuuluu myös Suomen ainoa arktinen tiedekeskus. Yksittäisinä toimina osaamisen saavutettavuuden ja vaikuttavuudesta voidaan mainita tiede- ja taideviestintä (Arktisen keskuksen toiminnat ml. tiedenäyttely), sekä muut avoimen tieteen ja koulutuksen (esim. jatkuva oppiminen) kautta toteutettavat toimet.

Taiteellinen toiminta kytkeytyy yliopiston kokonaisstrategiaan. Se nivoutuu kiinteästi opetukseen ja tutkimukseen, jonka toteuttamiseen on rakennettu tarpeellinen infrastruktuuri, kuten studiot ja

laboratoriot. Taiteiden tiedekunnan tiloissa toimii myös luovaa Startup-yritystoimintaa, Arktinen muotoilukeskus. Taiteellinen toiminta näkyy laajana taiteellisten tuotosten määränä, kuten taiteellisina produktioina ja näyttelyinä sekä yritys-elämään linkittyneenä kehittämistoimintana. Taiteiden tiedekunta johtaa myös alueellista arktisen muotoilun klusteria, jonka tarkoituksena on edistää alueellista innovaatiotoimintaa. Siihen kuuluu laajasti erilaisia sidosryhmiä.

Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ja vaikuttavuuden seuranta, kehittäminen ja viestiminen

Yliopiston perustehtävälle on asetettu vaikuttavuustavoitteita, jotka pohjautuvat yliopiston OKM:n kanssa tehtyyn sopimukseen. Kyseiset tavoitteet on kohdennettu tiedekunta- ja yksikkökohtaisiin sopimuksiin, joiden toteutumista seurataan vuosittain sopimus- ja kurkistusneuvotteluissa. YVV-toiminnan tavoitteet huomioidaan yksiköiden työsuunnitelmaprosesseissa yksilö- ja ryhmätasoisesti (osaamisen suuntaamisen toimintamalli). Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeimpiä seurantaindikaattoreita ovat täydentävä rahoitus (€) pl. kilpailtu tutkimusrahoitus, alueelliset-, kansalliset- ja kansainväliset asiantuntijatehtävät sekä jatkuvan oppimisen opintopistekertymät. YVV:n vaikuttavuudella kehitetään etenkin arktisen alueen hyvinvointia ja toimintaedellytyksiä sekä vahvistetaan toimijoiden ja yhteisöjen vastuullisuutta strategian vision mukaisesti. Varsinaisen vaikuttavuuden todentaminen edellyttää pidemmän ajan tarkastelua, jota arvioidaan muun muassa tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan arvioinnin yhteydessä.

YVV-toiminnan vaikuttavuuden tuloksia seurataan tavoitteiden toteutumisen osalta toiminnanohjauksen kautta. Vaikuttavuudesta seurantatietoa tuotetaan yliopiston sisäisenä tiedontuotantona (LUC palvelut). Yliopiston tutkimusportaalin kautta seurataan YVV-toiminnan vaikuttavuutta esim. toteutuneita yliopiston yhteishankkeita muiden organisaatioiden kanssa, keskeisiä kumppanuuksia sekä arvioidaan saadun informaation hyödyllisyyttä. Sieltä löytyy tietoa mm. yliopiston asiantuntijoista, julkaisuista, projekteista, yksiköistä ja tutkimusryhmistä. Se sisältää tutkimuksen, taiteellisen toiminnan sekä kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kautta toteutuneet tuotokset, palkinnot, aktiviteetit ja medianäkyvyyden. Tutkimusportaali toimii yhtenä välineenä YVV-toiminnan seuraamisessa ja arvioinnissa, josta saadaan myös yksityiskohtaisempia seurantaraportteja toiminnan kehittämisen tueksi.

Taulukko 1. Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tulokset sekä vaikutusten ja vaikuttavuuden seuranta

Toiminta	Tulokset	Vaikutusten seuranta (indikaattorit)	Vaikuttavuuden seuranta (mittarit)
----------	----------	--------------------------------------	------------------------------------

Koulutus	Tutkinnot <ul style="list-style-type: none"> • työelämärelevanssi • kansainvälisyys 	Aarresaaren uraseuranta : maistereiden ja tohtoreiden työllistyminen sekä koulutuksen vastaavuus työelämän tarpeisiin, työelämävalmiudet tutkinnoissa Vieraskielinen opintopistesuoritusten määrä	Palautekyselyt, kuten kandipalautte uraseurantakyselyt alumnikyselyt Vieraskielisten opintopistekertymien raportointi (Vipunen)
Tutkimus	Pätevytyminen, ammattitaidon kehittäminen Jatkuvan oppimisen tarjonta; yksilöiden ja organisaatioiden kehittäminen	Jatkuvan oppimisen opintopisteet Kehittämishankkeet elinkeinoelämän kanssa	Opintopistekertymien raportointi (Vipunen)
	Julkaisut	Julkaisujen määrä/ jufotason julkaisut (vertaisarvioidut) Avoimesti saatavilla olevat julkaisut Julkaisujen näkyvyys (Miten paljon viittauksia, latauksia?)	Tieteellisen seuran valtuuskunnan arvioinnit Tutkimusportaali (Lacris)
	Kilpailtu tutkimusrahoitus ja muu täydentävä rahoitus	Yritysrahoituksen osuus kilpailusta tutkimusrahoituksesta, aluekehityshankkeiden määrä ja rahoitusvoluumi	Yliopiston sisäinen tiedontuotanto, Vipunen
	Alueelliset, kansalliset ja kansainväliset asiantuntijatehtävät	määrä/tehtävän laatuun ja tasoon ts. luokitukseen (esim. yhteiskunnallinen, yksityinen ja julkinen taso, akateemiset tehtävät) yhteiskunnalliset aktiviteetit (esim. luottamus- ja asiantuntijatehtävät)	Tutkimusportaali (Lacris)

Taiteellinen toiminta	Taidejulkaisut (näyttelyt, työpajat, tilateokset, audiovisuaaliset aineistot) Taiteelliset tuotokset (näyttelyt, taidetapahtumat, tuotekehitysprojektit, taiteelliset opetusproduktiot)	Taiteellisten julkaisujen määrä Taiteellisten tuotoksien laatu ns. kuratointi (taiteellinen asiantuntija ja vertaisarviointi) Palkinnot, tunnustukset ja apurahat	Tutkimusportaali (Lacris)
------------------------------	---	---	---------------------------

Viestinnän keinoina käytetään yliopistoviestinnän vakiintuneita kanavia, kuten verkkosivuja, sosiaalista mediaa ja mediatiedotteita. Oleellista on myös suhteiden ylläpitäminen päättäjiin, mielipidevaikuttajiin, virkamiehiin, rahoittajiin, tiedotusvälineisiin, elinkeinoelämään, muihin yliopistoihin ja korkeakouluihin, yliopistosta valmistuneisiin alumneihin ja lahjoittajiin sekä alueellisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin yhteistyökumppaneihin.

Tiede- ja taideviestinnän näkyvimpinä muotoina ovat digiviestintä, kuten verkkosivut, somevaikuttaminen ja blogien ylläpitäminen. Lapin yliopiston tutkimusportaali on julkinen verkkosivu, jossa esitellään ajankohtaiset tutkimustulokset ja tutkimusprojektit. Pohjoinen valo-verkkosivulla esitellään tutkimus- ja taiteellista toimintaa kiinnostavalla tavalla popularisoiden suurelle yleisölle. Avoimet luento- ja keskustelutilaisuudet yhteiskunnallisesti merkittävistä ilmiöistä edistävät tutkimuksen, innovaatioiden sekä taiteellisen toiminnan näkyvyyttä ja tietoisuutta. Profiili- ja vahvuusalojensa tutkimustuloksista ja taiteellisesta toiminnasta viestitään aktiivisesti erilaisille yleisöille. Kide, yliopiston yhteisölehti, esittelee yliopiston tutkimusta, opetusta, taiteellista toimintaa sekä näiden parissa työskenteleviä asiantuntijoita ja vaikuttajia. Kide-lehden sisällöllinen ja visuaalinen laatu pidetään korkealla tasolla, mikä nostaa sen painoarvoa yliopiston yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja tiedeviestinnän välineenä.

Arktisen keskuksen tiedeviestintä lisää tietämystä ja ymmärrystä arktisista aiheista kokoamalla ja kertomalla niistä suurelle yleisölle, asiantuntijoille ja eri kohderyhmille. Sen erityispiirre on aktiivinen osallistuminen arktisuuteen liittyvään yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja politiikkatyöhön sekä kansallisiin ja kansainvälisiin verkostoihin muun muassa sidosryhmätyön ja tapahtumien järjestämisen sekä sisältöjen tuottamisen kautta. Erityisesti arktisuuteen liittyen suurta yleisöä tavoitetaan fyysisesti myös Arktikum-tiedekeskuksen kautta, jonka toiminta näyttelyineen toimii arktisen tutkimuksen ja sen osaamisen lisäämisen puolesta.

Vahvuudet

Laajat, vakiintuneet yhteistyöverkostot tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan saralla

Kehittämisen- ja innovaatiotoiminta paikallisen elinkeinoelämän kanssa

Kehittämiskohteet

YVV-toiminnan viestintästrategian kehittäminen

Oman tutkimuksen viestinnän kehittäminen ts. kommunikatiivisen kompetenssin kehittäminen (koulutustarpeet)

Arktinen tutkimus ja asiantuntijuus
Informatiivinen ja ajantasainen avoin
tutkimusportaali

Avoimen tieteen periaattein tuotetut tutkimustuotokset,
tutkimusaineistojen hallinta ja avaaminen
Tutkijan/TKI-toimijan palvelupolun selkiyttäminen on yksi
keskeisistä LUC-palvelujen kehittämistavoitteista

2.2 Vaikuttava tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta sekä taiteellinen toiminta

- Assessment of the audit team

Tutkimus ja taiteellinen toiminta on vaikuttavaa painopistealueilla

Lapin yliopisto edistää tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan vaikuttavuutta erityisesti kolmella strategisella painopistealueellaan. Yliopisto on hyvin verkostoitunut maakunnan alueella. Sillä on asiantuntijajäsenyyksiä maakuntahallinnossa ja sitä kautta toiminta uudistaa yhteiskuntaa. Yliopistolla on haastattelujen mukaan esimerkiksi Lapin liiton kanssa perustettu Arctic Smartness -tutkimuksen yhteenliittymä. Yliopistolla on myös klustereita Lapin liiton kanssa. Yhtenä yliopiston erityispiirteenä on monipuolista tutkimustoimintaa harjoittava Arktinen keskus. Lisäksi yliopistolla on monipuolista hanketoimintaa. Hanketoiminta on haastateltavien mukaan hyvin organisoitua. Sekä yliopiston hanketukeen että tutkimuspalveluihin ollaan erittäin tyytyväisiä.

Auditointihaastatteluissa tuli esille, että taiteiden tiedekunnassa toiminnan vaikuttavuutta edistetään vahvalla hanke- ja tutkimustoiminnalla. Täydentävän rahoituksen osuus on merkittävä useimmissa yksiköissä. Esimerkiksi haastatteluiden mukaan taiteiden tiedekunnassa täydentävän rahoituksen osuus on noin 34 prosenttia tiedekunnan budjetista, mitä voidaan pitää erinomaisena saavutuksena. Taiteellinen toiminta on erittäin hyvin verkostoitunutta kotimaassa ja kansainvälisesti. Tiedekunnan tiloissa on luovaa start up -toimintaa. Tiedekunnalla on galleriatiloja näyttelyitä varten ja se järjestää taiteeseen liittyviä seminaareja.

Lisää vaikuttavuutta selkeämmillä tavoitteilla ja viestintään panostamalla, myös kansainvälisesti

Lapin yliopisto seuraa yhteiskunnallista vuorovaikutustaan indikaattoreiden avulla, joista tärkeimpiä ovat täydentävän rahoituksen määrä, alueelliset, kansalliset ja kansainväliset asiantuntijatehtävät sekä jatkuvan oppimisen opintopistekertymät. Yliopiston sidosryhmät osallistuvat opetussuunnitelmien laadintaan. Yliopisto järjestää sidosryhmille tapaamisia, joiden

kautta se saa tietoa yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ja vaikuttavuuden tilasta sekä ideoita sen kehittämiseksi. Yliopisto sitouttaa sidosryhmiä laajan hanketoiminnan avulla. Haastatteluissa tuli esille, että joillakin yksiköillä tai toiminnoilla on myös omia vaikuttavuusmittareitaan. Esimerkiksi Arktisessa keskuksessa vaikuttavuutta mitataan vierailleiden koululaisten ja muiden näyttelyvieraiden määrillä sekä blogikirjoitusten määrillä.

Itsearviointiraportin ja haastattelujen perustella yliopistolla ei ole selkeää toimintamallia vaikuttavuutta koskevien tietojen keräämisestä. Haastatteluissa tuli esille, että Lapin yliopisto ei ole asettanut selkeitä tavoitteita tutkimuksen yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle. Auditointiryhmä suosittelee, että yliopisto panostaa yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tavoitteellisuuden ja vaikuttavuuden kehittämiseen. Toimintamallissa tulee määritellä, mitä tietoa kerätään ja miksi sitä kerätään. Lisäksi yliopistossa tulee suunnitella toimenpiteet tietojen hyödyntämistä varten.

Lapin yliopistolla on suhteellisen monia tapoja viestiä tutkimuksen ja taiteellisen toiminnan tuloksista, mutta ne eivät muodosta systemaattista kokonaisuutta. Yliopisto viestii tutkimuksesta ja taiteellisesta toiminnasta verkkosivujen, sosiaalisen median ja mediatiedotteiden välityksellä. Yliopistolla on myös Kide-lehti, jossa viestitään tutkimuksen tuloksista. Osa tiedeviestintää ovat Arctic Lounge -tilaisuudet, joiden teemoina ovat ajankohtaiset asiat. Taiteesta viestitään myös popularisoimalla tieteen tuloksia Pohjoinen valo -portaalissa. Haastattelujen mukaan näistä viestintää systematisoimalla ja siihen panostamalla yliopisto saisi tutkimuksen tuloksia nykyistä paremmin sidosryhmiensä tietoon.

Haastattelujen perusteella Lapin yliopistolla on paikallista ja Lapin alueeseen liittyvää vaikuttavuutta, mutta ei vielä laajasti kansallista ja kansainvälistä vaikuttavuutta. Yliopistolla on kuitenkin mahdollisuus ja kyky kehittää vaikuttavuuttaan nykyistä laajemmaksi erilaisilla monimediallisilla ratkaisuilla sekä innovatiivisella otteella.

Lapin yliopisto edistää avointa tiedettä monipuolisesti

Lapin yliopistolla on toimivat käytännöt avoimen tieteen edistämiseksi. Lapin yliopisto on allekirjoittanut Avoimen tieteen ja tutkimuksen julistuksen 2020–2025. Yliopistossa toimii vastuullisen tutkimuksen työryhmä. Tutkimuksen kehittämistyöryhmä seuraa vastuullisen tutkimuksen, avoimen tieteen ja tutkimuseettisten periaatteiden toteutumista. Yliopisto on nimennyt eettisen valmistelun tukihenkilön, johon tutkijat voivat olla helposti yhteydessä. Haastattelujen mukaan yliopisto esimerkiksi maksaa tutkijoiden puolesta avoimien julkaisujen maksut.

Lapin yliopistolla on systemaattiset menettelytavat, joilla se varmistaa hyvän tieteellisen käytännön toteutumisen. Lapin yliopisto on sitoutunut Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeeseen hyvän tieteellisen käytännön edistämiseksi ja sen loukkausepäilyjen käsittelemiseksi. Yliopisto on laatinut TENKin ohjeen perusteella omat sisäiset toimintaohjeensa.

Hyvä tieteellinen käytäntö on osa yliopiston tutkimuksen laatujärjestelmää. Yliopistolla on yhdessä Lapin ammattikorkeakoulun kanssa Lapin ihmistieteiden eettinen toimikunta. Haastattelujen mukaan hyvän tieteellisen käytännön toteutumista on varmistettu monipuolisella organisaatorakenteella, ja rakenne on koettu myös käytännössä toimivaksi. Väitöskirjatutkijoille on tarjolla tutkimuseetiikan kursseja, joita he voivat valita missä tahansa opintojen vaiheessa.